

DEVRİMCİ CİHAT DÜŞÜNÇESİ VE RADİKAL HAREKETLER: MISIR ÖRNEĞİ

Atasay ÖZDEMİR*

Öz

Soğuk Savaş sonrasında Batılıların memnun olduğu durumun devamı için yeni bir hasım bulmak gerekmiştir. Bu arayış neticesinde eskiden beri var olan “terörizm” olgusu ön plana çıkarılmış ve karşı tarafı “başkalaştırmada” sorun yaşamamak adına özellikle terörizm ile İslam dini arasında bir ilişki kurulmaya çalışılmıştır. İslam dinindeki “cihat” kavramı da söz konusu ilişkiyi kurmada kullanılan en temel kavramlardan biri olmuştur. Bu çalışma, 20. yüzyıl sonrası İslami reform düşünürlerinin cihat kavramına getirdiği yorumların, bu tarihten sonra Ortadoğu’da gerçekleşen terör eylemlerinin ortaya çıkması üzerindeki etkisini belirlemeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın argümanı, modern dönem İslami reform düşünürleri tarafından cihat kavramına getirilen yorumların Ortadoğu’da ortaya çıkan dinî motivasyonlu örgütleri tetikleyerek radikal eylemlerde bulunmalarına neden olduğudur. Çalışmanın son bölümünde argümanın geçerliliğini sorgulamak amacıyla Mısır’da eylemler düzenlemiş olan El-Cihat Örgütü’nün (Mısır İslami Cihat Örgütü) söylemleri, eylemleri ve Mısır yönetimiyle ilişkileri örnek olay olarak incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: İslam, Cihat, Radikal Hareketler, İslami Reform, Mısır Arap Cumhuriyeti.

NOTION OF REVOLUTIONIST JIHADISM AND RADICAL ACTS: THE EGYPTIAN CASE

Abstract

Determining a new adversary was necessary to maintain the current situation which pleases the West after the Cold War. As a result of that, a pre-existing phenomenon, “terrorism” was presented. In order not to have any problems with regard to “alienation” of the opposite party, a particular link between the religion of Islam and terrorism was tried to be created. The notion of “jihad” in Islam was one of the main notions used to create this link. This article aims to specify the impact of the Islamist reformist thinkers' interpretations on the realization of terrorist acts in the Middle East in the 20th century. The main argument is that the interpretations put forward by the modern Islamist reformist thinkers on the notion of jihad triggers the

* Dr. Öğr.Üyesi, Milli Savunma Üniversitesi Hava Harp Okulu Beşeri ve Sosyal Bilimler Bölümü, atasay@hho.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-6742-1382>

religiously motivated organizations in the Middle East to conduct radical acts. In order to question the validity of the main argument, the discourse, the acts, and overall relations with the Egyptian authorities of the Al-Jihad, which carried out terrorist attacks in Egypt, are examined.

Keywords: *Islam, Jihad, Radical Acts, Islamic Reform, Arab Republic of Egypt.*

Giriş

Terör kavramı, tüm devletler tarafından kabul edilen ortak bir tanımı olmasa da genel olarak büyük çapta korku oluşturan ve bireylerde yılgınlık yaratan eylem durumunu ifade etmektedir.¹ Terörizm ise siyasal amaçlar için mevcut durumu yasadışı bir şekilde değiştirmek amacıyla şiddete başvurup örgütlü, sistemli ve sürekli olarak terör eylemlerini kullanma ve bunu bir yöntem olarak benimseme durumunu belirtmektedir.² Terörizmde amaç düşmanları yok etmekten çok onları yıldırma ve eylemi düzenlemiş olan örgütün isteklerini onlara kabul ettirmektir. Terörist gruplar örgütsel stratejilerine göre çeşitli şekillerde sınıflandırılırlar. Bu örgütlerden dinî motivasyonlu radikal örgütler gibi sistemi hedef alan ve sistemi tamamen yıktıktan sonra istenilen şekilde değiştirmeyi düşünen örgütler, devrimci terörist örgütler olarak tanımlanmaktadır (Genelkurmay Başkanlığı, 2001:39).

İnsan hayatının olumlu yönde düzenlenmesi amacıyla işlev gören din olgusu 1980'ler ve özellikle de 1990'lardan itibaren terör olayları ile ilişkilendirilmiş ve bu ilişkilendirme daha çok İslam dini ekseninde yapılmıştır. Bunun en büyük nedenlerinden biri, 1967 Arap-İsrail Savaşı ve onu takip eden gelişmeler³ sonucunda, Batı Şeria, Gazze ve Sina Yarımadası'nı kapsayan İsrail işgalini kaldırıp Kudüs'ü geri almanın tek yolunun İsrail ve destekçilerine karşı kuralsız bir siyasal şiddet uygulamak olduğu fikrinin oluşmasıyla bölgede başlayan çatışmalardır. Bu çatışmalar, birbirini izleyen radikal eylemlere yol açmış ve Ortadoğu'nun terörün merkezi olarak anılması sonucunu doğurmuştur. Genellikle Batılı yazar ve düşünürlerin eserleri ile medyanın da etkisiyle terör eylemleri, yanlış bir kullanım sonucu kelime anlamı barış, huzur, mutluluk olan ve dünya genelinde 1,5 milyardan çok inananana sahip olan bir din ile birlikte anılır olmuştur (Baker, 2003:38). Oysaki dinler tarihi incelendiğinde bütün ilahi dinlerin her türlü zulüm, terör, şiddet ve haksızlıklara karşı olduğu, bu eylemleri yapanları lanetlediği ve insanlığın katili olarak değerlendirildiği görülmektedir.

Kutsal metinlerde “gerekli görülen durumlar” dışında şiddete izin verilmemekle birlikte birtakım din adamları ve “dini temel aldığı iddia eden

düşünürler” tarafından gerekli görülen durumlar ile uygulanacak şiddetin niteliği hakkında yapılan yanlış veya yanlış yorumlar sonucunda, belli bir inancın tarafları kendi inançlarından olmayan veya kendileri gibi düşünmeyenlere karşı şiddet eylemleri uygulamışlardır. Dolayısıyla dinin yanlış veya yanlış yorumlarından doğan şiddet ve terör eylemleri, yalnızca İslam dinine ait bir özellik olmayıp tarihsel süreçte diğer dinlerde de rastlanılan türde eylemlerdir. Ancak bazı Batılı yazar ve düşünürler bu gerçeği dikkate almayıp terörün İslam dininden kaynaklandığını ifade etmekte ve fikirlerini doğrulamak için de özellikle İslam fikhındaki “cihat” kavramını kullanmaktadır.⁴

Bu çalışmada Karl Marks’ın diyalektik materyalizm felsefesinde yer alan “insanların düşüncelerinin, içinde yaşadıkları durum ve koşullar ile karşı karşıya kaldıkları olaylar tarafından biçimlendirildiği ve müteakiben düşüncenin eyleme zemin hazırladığı, eylemin de oluşturduğu yeni durum ve koşullar sonucu daha sonraki düşünceleri teşvik ettiği”⁵ teorisinden hareket edilerek cihat kavramına 20. yüzyıl sonrası İslami reform düşünürleri tarafından getirilen yorumların Ortadoğu’da gerçekleşen radikal eylemlerin oluşumundaki etkileri araştırılmıştır. Dolayısıyla çalışma bazı Batılı yazar ve düşünürlerin eserlerinde belirttiği gibi İslam fikhındaki cihat kavramının radikal eylemlere yol açtığı fikrini doğrulayan nitelikte bir çalışma değildir. Araştırma için belirlenen zaman aralığı 20. yüzyıl sonrasını kapsadığından, kavrama modern zamanlardaki şeklini veren en önemli düşünürlerden olan Hasan El-Benna ve Seyyid Kutub’un kavrama getirdiği yorumlar, araştırmadaki bağımsız değişkenler olarak belirlenmiştir. Çalışmada bütünlüğün sağlanması ve yorumlardaki farklılıklarının anlaşılması için kavramın Kur’an-ı Kerim’de ifade edilişi yanında kısmen de olsa İslam hukukçularının kavrama getirdikleri yorumlar ile 20. yüzyıl öncesinde yaşamış reformist düşünürlerin yorumları hakkında da açıklamalarda bulunulmuştur. Araştırmanın son bölümünde argümanın geçerliliğini sorgulamak amacıyla örnek olay incelemesi yapılmıştır.

Çalışmada analiz düzeyi “bölgesel alt sistem” olarak Ortadoğu bölgesi seçilmiş, argümanı analiz etmek için yapılan örnek olay incelemesi esnasında ise analiz Mısır Arap Cumhuriyeti’ni kapsadığından düzey olarak “devlet” düzeyi kullanılmıştır.⁶ Argümanın bağımsız değişkenleri cihat kavramına düşünürler tarafından getirilen yorumlar olduğundan, çalışmada analiz birimi olarak “birey” kullanılmıştır.

1. Kur'an-ı Kerim'de Belirtilen Cihat Kavramı ve Hz. Muhammed'in Uygulamaları

İslam dini motivasyonlu radikal hareketleri ve bunların uyguladıkları şiddeti meşrulaştırmayı amaçlayan “dini temel aldığını iddia eden düşünürler” tarafından en fazla kullanılan kavram olan ve iyi bir hayat sürmenin zorluğu ve karmaşıklığıyla ilişkili olan “cihat” kavramı, Arapça’da çaba ya da mücadele anlamına gelmektedir (Haq, 2001:303). Kur'an-ı Kerim'in, Allah yolunda ve Hz. Muhammed ile sahabeyi örnek alarak mücadele edilmesi gerektiği emri cihadın önemini göstermektedir. Kur'an-ı Kerim'de cihat kavramının şartları, kimlerin katılıp katılmayacağı, kimlere karşı yürütüleceği ve kimlerin cihada karar verebileceği gibi cihatla ilgili birçok konuda nasıl hareket edileceğini belirten ayetler bulunmaktadır.⁷ Bu ayetlerde, Allah yolunda can ve mal ile küfre sapanlarla, ikiyüzlülerle, inkârcılarla, münafıklarla ve Müslümanlara zulmedip onları yerlerinden ve yurtlarından edenlerle cihat edilmesi her Müslümana asli görev olarak emredilmiştir. Burada bahsedilen cihat doğrudan şiddeti içermemekle birlikte yurtlarından çıkarılmak istenenlerin, zulüm görenlerin ve kendilerine savaş açılanların şiddet kullanabileceği belirtilmektedir. Ancak, Bakara Suresi'nin çeşitli ayetlerinde de açıklandığı üzere savaştan çekilenlere ilişilmemesi, barış isteyenlere karşı her zaman barışa öncelik verilmesi ve gereksiz yere zulümde bulunulmaması da cihadın ana esasları olarak vurgulanmaktadır.⁸

Kur'an-ı Kerim'in silahlı bir mücadele olarak cihadı işaret ettiği bölümler saldırıya karşı savaşmayı öne çıkaran yani “savunmaya yönelik” olanlar ile daha genel olarak bütün inançsızlara karşı savaşmayı ve İslam'ın bildirisini ve kamu düzenini yaymayı emreden, saldırıya ya da yayılmaya yani “fethetmeye yönelik” olanlar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır (Esposito, 2003:86-87). Hz. Muhammed'in putperest bir yönetime karşı mücadele eden bir azınlığın lideri olduğu Mekke dönemi ile hicret sonrası Medine'deki ilk yıllarında cihat sözcüğüyle ahlaki mücadele ve savunma amaçlı cihat kastedilmekteyken⁹, Medine'de kurduğu İslam devletinin ve ordunun başına geçmesini takip eden yıllar boyunca cihat sözcüğüyle daha çok askerî anlamdaki savaş ve hak dini yaymak amacıyla yapılan fetihlerin ateşleyici fikri olan cihat belirtilmektedir (Kepel, 2003:92-93). Bu yıllar boyunca Hz. Muhammed'e, Allah tarafından, cihat için kuralların belirtildiği vahiyler iletilmiştir.¹⁰

İslamiyet'i yayma amaçlı cihat fikrinde, kendi peygamberleri ve kutsal kitapları olan diğer dinlere inananları İslam'a inanmaya zorlamak amacıyla değil, dünyada cehalet ve inançsızlığın yerini hak dinin ve adil toplumların alması amacıyla cihat edilmesi gerektiği düşüncesi vardır.¹¹ Cihadın gayesi gayrimüslimleri kuvvet kullanarak İslam'a sokmak değil, İslam'a karşı çıkan

ya da çıkabilecek kuvvet kalmamasını sağlamak olduğundan, Hristiyanlık dinindeki “kutsal savaş” kavramından farklı bir kavramdır (Özel, 2007:58). İslam’ı yaymak için cihat yapmanın dinî gerekçesi, Kur’an-ı Kerim’in 3. suresi olan Al-i İmran suresinin 110. ayetinde; “Siz hayrı çağıran, iyiliği emreden ve fenalıktan vazgeçirmeye çalışan bir ümmet olun. İşte kurtulanlar, muratlarına erenler yalnız onlardır. Siz insanlar için meydana çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz. İnsanlara iyiliği emredersiniz, kötülükte bulunmalarını söylersiniz ve Allah’a inanırsınız.” (Kur’an-ı Kerim Arapçası, Türkçe Okunuşu ve Anlamı, 1982:14) denilerek belirtildiği gibi, İslam’ın Allah sözünü ve Allah’ın iradesinin adil egemenliğini bütün insanlığa yaymaya yönelik evrensel göreviyle de ilişkilendirilmiştir.

2. Cihat Kavramına Yaklaşımın Tarihsel Süreçteki Evrimi

İslam topluluğunun büyümesi, yayılması ve gelişmesi neticesinde vücut bulan endişeler¹² ile İslam’ın hak yoluna ilişkin Kur’an-ı Kerim’in ne söylediğinin açıkça ve eksiksiz olarak açıklanması ihtiyacı, ulema denilen din bilginlerini ortaya çıkarmış, ulema da şeriat denilen ve iyi bir Müslüman hayatının nasıl olması gerektiğini belirleyen İslam hukukunu geliştirmiştir (Esposito, 2003:52).

İslam hukuku, yalnızca Müslümanların yaşadıkları yerlere saldıranlara karşı değil; çoktanrıçılara, dininden dönenlere ve Müslüman yönetimi reddeden kimselere karşı şiddet kullanarak cihat etmeyi de Müslüman bir kimsenin görevi olarak belirtmiştir (Esposito, 2003:53). Bu şekildeki bir cihatta düşmana Allah’ın hak dini İslam’a geçmek veya kendi dininde kalıp Müslüman yönetime itaat etmek ve vergi vermek seçenekleri sunulmakta ve bu seçeneklerin her ikisinin de reddedilmesi savaş sebebi olmaktadır (Esposito, 2003:53). Ulemalar da cihadi, İslam’ı yayma amaçlı ve savunma amaçlı olmak üzere ikiye ayırmışlardır. Cihat bir bütün olarak Müslüman cemaatinin görevi olmasına rağmen yayılma amaçlı cihada askerlerin ve gönüllülerin katılması yeterliyken savunma amaçlı cihatta cihat etmek eli ayağı tutan her Müslüman için asli bir görevdir.¹³ Ulemanın çoğu, yalnızca inançları nedeniyle ya da dinlerini değiştirmek için Müslüman olmayanlarla cihat yapmanın asla haklı çıkarılamayacağını belirtmişler ve yalnızca inanç farklılığına dayalı cihadi onaylamamışlardır (Lewis, 2003:38).

Yüzyıllar boyunca İslam hukukçuları cihadın anlamı, ne zaman ilan edileceği ve nasıl sınırlandırılacağı hakkında başlıca otoriteler haline gelmiş ve cihadi meşrulaştırmak ya da meşruluğuna karşı çıkmak için çeşitli fetvalar vermişlerdir (Kepel, 2003:93). İslam hukukçuları, İslam’ın gereği gibi uygulandığı ve yönetimin de İslam hukukuna göre yapıldığı yerlere “Dar-ül

İslam” yani İslam toprağı derken, İslam ülkesi olmayan diğer ülkeler yanında İslam’ın gerektirdiğinden farklı şekilde yönetildiğini düşündükleri bir İslam ülkesi için de “Dar-ül Harp” yani savaşılmaması gereken toprak kavramlarını kullanmış ve bu yerleri İslam toprağı yapmak uğruna girilen cihadı meşru kılmışlardır (Ebu Süleyman, 1985:34). Bu kavramlar içinden en çok dar-ül harp kavramı birtakım din adamları ve “dini temel aldığını iddia eden düşünürler” tarafından değişik tarihlerde cihadı meşrulaştırmak için sıkça kullanılan bir kavram olmuştur.¹⁴ Ülkelerinde İslam devleti hedefine ulaşamamış radikaller, içinde buldukları dönemi Hz. Muhammed ve sahabesinin Mekke dönemine benzetmekte ve içinde yaşadıkları ülkeyi dar-ül harp olarak göreyerek, dar-ül İslam haline getirene kadar cihat etmek gerektiğini belirtmektedirler.

Müslüman din alimleri çağlar boyunca cihadın savunmacı ve yayılmacı anlamı, meşru ve gayrimeşru biçimleri konusunda tartışmalarına rağmen, genellikle farklı görüşler savduklarından görüş birliğine varamamışlardır (Esposito, 2003:86). Dolayısıyla cihat ile ilgili olarak Kur’an-ı Kerim’in ve peygamberin sünnetinin ne emrettiğine dair Müslümanların anlayışı zaman içinde değiştiğinden, genelgeçer olarak ulema tarafından kabul edilen tek bir cihat öğretisi bulunmamaktadır. Bu nedenle günümüzdeki cihat öğretisi tek bir bireyin ya da örgütün yorumunun ürünü değil daha çok özgül tarihsel ve siyasi bağlamlar içinde kutsal metinlerin ilkelerini yorumlayan ve uygulayan farklı bireyler ile otoritelerin ürünüdür (Esposito, 2003:86).

İslamiyet’te; Hz. Muhammed’in Allah tarafından peygamber olduğu kendisine bildirildikten sonra kendisini ve gönderildiği Arap dünyasının içinde bulunduğu cahiliye denilen durumu düzeltmek için mücadelesiyle birlikte başlayan, yeniden eskiye (Allah’ın eski zamanlarda bildirdiği gibi hak dini yaşamaya) dönme ve toplumsal reformda bulunma durumunu içinde barındıran bir cihat uygulaması mevcuttur (Bar, 2004:34). Bu gelenek daha sonraları “Selefilik” denilen akımda vücut bulmuş ve farklı zamanlarda Allah’ın olmasını istediği durum ile insanların içinde bulunduğu mevcut durum arasındaki farklar Müslümanları daha inançlı olarak İslam’ı izlemeye ve toplumlarını düzelterek reformları gerçekleştirmeye çağırmıştır (Esposito, 2003:63).

İslam tarihinin genel seyrine bakıldığında Hz. Muhammed dönemi ve özellikle Hz. Ali dönemine kadar geçen devirde Kur’an-ı Kerim’in anlaşılmasında ve kulluk prensiplerinde bir anlaşılamazlık, bir yorum farklılığı olmadığı görülmektedir. Yorum farklılığına dayalı olarak radikalleşmiş grupların şiddete yönelik hareketleri, Hz. Ali’nin halifeliği zamanında, “Hariciler”¹⁵ hareketi ile başlamış ve bu hareketin militan

dindarlık görüşü kendilerinden sonra gelen İslam dini motivasyonlu radikal örgütlere öncülük etmiştir. Hariciler, Allah ve din adına cihat ettiklerini ve amacın aracı (bu araç vahşet ve terör de olsa) haklı kıldığını düşünmüşler, şiddetin, savaşın ve devrimin, Allah'ın egemenliğini göz ardı eden kâfirlere karşı önemli bir yükümlülük olduğunu belirtmişlerdir.

Zaman içinde İslam sınırlarının genişlemesi neticesinde farklı dinlerin ve kültürlerin İslam sınırlarına dahil olmasıyla ve siyasetin de İslam'ı etkilemesiyle, "bidat" diye tabir edilen İslam'ın kendisinde olmayan hurafeler dine girmiş, gerçek İslam'la pek bir benzerlik taşımayan sözde İslami ekoller ortaya çıkmış ve bu ekoller tarafından Kur'an-ı Kerim'in aslına özüne aykırı birçok fikir ortaya atılmıştır.¹⁶ Geçen zaman boyunca Müslüman toplumlar içinde olan siyasi, ekonomik ve toplumsal gerilemeler, bazı düşünürler tarafından İslam'ın gösterdiği hak yoldan ayrılmanın sebepleri olarak görülmüş; yenilenme ve arınma ile İslam'ın ilk zamanlarındaki (Hz. Muhammed ve dört halife devri) bozulmamış öğretilerine geri dönüş, bu musibetlerden tek kurtuluş yolu olarak öne sürülmüştür (Bar, 2004:28-29). Selefî görüşten hareketle çağlar boyunca İslam dini bilginleri, Müslümanlığın ve Müslüman devletlerin gerileme dönemlerinde, İslam cemaatini ve hatta ümmetini reformcu görüşleri çerçevesinde İslamiyet'in ilk zamanlarındaki saf haline geri dönmek için cihat etmeye çağırmışlardır.

2.1. Klasik Dönem İslami Reform Görüşünün Öncüleri ve Düşünceleri

Devrimci cihat düşüncesi adeta inşa edilen bir bina gibi zaman içinde üzerine yeni yorumlar eklenerek gelişen bir düşünce olduğundan 20. yüzyıl öncesinde yaşamış din adamları ve birtakım "dini temel aldığını iddia eden düşünürlerin" hareket ve düşüncelerinin günümüzdeki İslam dünyasına etkileri şaşırtıcı düzeydedir. Özellikle dinî motivasyonlu radikal hareketler göz önüne alındığında, bu hareketlerin fikri temellerinin çok eskilere dayandığı görülmektedir. Gerek radikal örgütlerin ve eylemlerin ortaya çıkmasındaki payları gerekse günümüzde İslam dini adına eylemler düzenlediğini ileri sürenlerin düşünceleri üzerindeki etkilerini anlamak için bu temellerin kısmen de olsa bilinmesi gerektiği düşünülmektedir. Bu nedenle düşünce ve hareketleriyle hem kendi dönemlerine hem de daha sonrasına etkide bulunmuş başlıca kişilerden olan İbn Teymiyye ve Muhammed bin Abdülvehhâb'ın düşünce ve eylemleri örnek olarak incelenmiştir.

2.1.1. İbn Teymiyye ve Görüşleri

İbn Teymiyye; sıklıkla selefiler, köktendinci reformcular ve Allah yolunda silahla mücadeleyi savunanlar için örnek bir kişilik olarak gösterilmektedir (Cooper, 2007:28). İbn Teymiyye 13. yüzyılda kendi toplumunun sorunlarını dile getirmişse de düşünceleri Arabistan'da 18. yüzyılda ortaya çıkan "Vehhabilik" hareketini tetiklemiştir; Mısır'ın modern dönemdeki köşe taşı niteliğindeki eylemci düşünürü Seyyid Kutub, El-Cihat'ın kurucusu Muhammed Farac ve El-Kaide lideri Usame bin Ladin gibi çağdaş aşırılık yanlıları da onun görüşlerinden etkilenmişlerdir (Esposito, 2003:64).

Çağının en önemli din adamı ve düşünürlerinden biri olan İbn Teymiyye, Moğollar'ı İslam dinine geçmelerine rağmen İslam hukuku olan şeriat yerine Cengiz Han'ın Yasası'na uymaya devam ettikleri için İslamiyet'ten önceki cahiliye döneminin çoktanrıcuları ve Allah'a inanmayan kâfirler olarak niteleyen bir fetva çıkarmış, böylece "tekfir" (dinden çıkarma) uygulamasıyla Moğollar dinden çıkarılmıştır (Scott, 2003:44). İbn Teymiyye'nin Moğollar hakkındaki "Müslüman olduklarını iddia etmelerine rağmen, şeriat kanunlarını uygulamadıkları için kâfir oldukları, bunun da onları cihat için meşru bir hedef yaptığı ve Müslümanların Moğollara karşı cihat görevleri olduğu yönündeki fetvası" kendisinden sonra gelecek olan İslam dini motivasyonlu radikal kesim için net bir örnek ve davaları için de değerli bir kaynak olmuştur (Esposito, 2003:65-66).

İbn Teymiyye, İslam ve İslam dışı, dar-ül İslam ve dar-ül harp arasında kesin bir ayırım yapmış; dinin, devletin ve toplumun birbirine bağlı olduğuna olan inancı, düşüncelerle eylemi birleştirerek 18 ve 20. yüzyıl selefilğine ciddi etkilerde bulunmuştur. Ayrıca "Şeriat hükümlerini tüm yönleriyle en kati şekilde uygulamakta ve cihadı yönetmede başarısız olan bir hükümdar yetersiz derecede bir Müslüman sayılacağından yönetme hakkını kaybeder" (Knapp, 2003:84) şeklindeki açıklamaları da kendisinden sonraki radikaller için İslam'ın gereklerini yerine getirmediğini düşündükleri yöneticilere karşı cihat ilan edip ayaklanmada bulunmalarına meşruiyet kazandırmıştır.¹⁷

2.1.2. Muhammed bin Abdülvehhâb ve Görüşleri

18. yüzyılda Arabistan'da yaşamış olan Muhammed bin Abdülvehhâb'ın "Vehhabilik" öğretisinin temeli İbn Teymiyye'nin fikirlerine dayanmaktadır. İçinde yaşadığı toplumun ruhsal olarak zayıflaması ve ahlaki kayıtsızlığı karşısında hayal kırıklığı yaşayan Abdülvehhâb kendince dinde bir arınma ve yenilenme süreci başlatmıştır. Abdülvehhâb; halk inanışlarını ve uygulamalarını putperestlik ve cahiliye olarak suçlamış, ulemanın Orta Çağ'a

ait yasalarının çoğunu bidat diye reddetmiş, dinî bilgilerin doğrudan doğruya Kur'an-ı Kerim'den ve hadisten öğrenilmesi gerektiğini savunmuş ve asıl kaynağa geri dönen yeni bir İslam yorumu çağrısında bulunmuştur. (Esposito, 2003:64).

Vehhabilik akımının merkezinde mutlak tektanrıcılık ve Allah'ın teklifi olarak açıklanabilecek "tevhid" öğretisi yer almaktadır. Vehhabilik'e göre, İslam'a daha sonra yeni bir takım ilahi şahıslar (evliyalar vb.) eklemiş olan yenilikler reddedilmeli; tasavvufi düşüncelere karşı çıkılmalıdır. 1745 yılında Suudi yöneticilerden Deriye şehrinin emiri Muhammed bin Suud da Vehhabi akımını benimseyip destekleyince, dinsel bağınazlık ile askerî güç birleşmiş ve Vehhabilik silah zoruyla da olsa belli bir süre başarıyla yürütülüp Arabistan'ın orta ve doğusundaki çoğu bölgeye yayılmıştır (Ali, 2002:101). Vehhabiler de kendilerinden önceki Hariciler gibi kendi fikirlerini benimsemeyen ve kendilerine direniş gösteren bütün Müslümanları savaşıp öldürülebilecek kâfirler olarak gördüklerinden, İslami sosyal ve siyasal eşitlikçilik adına onlara boyun eğdirilmesi gerektiğini düşünerek hareket etmişler ve güçlerinin yettiği her yerde inançlarını tam bir şiddet ve acımasızlıkla uygulamışlardır (Esposito, 2003:67-68).

2.2. Modern Dönem İslami Reform Görüşünün Öncüleri ve Düşünceleri

18 yüzyıldan 20. yüzyılın başına kadar Avrupa sömürgeciliği yanında birçok modern Müslüman devletin gerek uluslararası arenada gerekse kendi içindeki başarısızlığı ciddi biçimde dikkat çekici boyutlara gelene kadar Müslüman geleneği; İslam'ın hızla yayılmasını her zaman mucizevi bir kanıt, Kur'an-ı Kerim'in ve İslam'ın iddialarının doğruluğunun tarihsel olarak geçerlik kazanması ve Allah'ın yol göstericiliğinin bir göstergesi olarak kabul etmiştir (Esposito, 2003:69). Fakat 19. yüzyılın sonlarından itibaren Müslüman devletlerin, özellikle de tüm Müslüman ümmetinin halifesi unvanını elinde bulunduran Osmanlı İmparatorluğu'nun, üst üste gelen başarısızlıkları nedeniyle bazı Müslümanlar, İslam'ın uygunluğunu yitirdiğine inanma noktasına kadar gelmiş ve baskın Batı egemenliğinin ve Müslümanların Batı'ya bağımlı konumda oluşunun asli sebepleri olarak inançsızlığı ve gerçek İslam'ın yolundan ayrılmayı görmüşlerdir (Mozaffari, 2005:34-35).

Müslüman devletlerin yaşadıkları sorunlar ve sorunların sebepleri olarak görülen olgular, Müslüman ümmetini yeniden İslam'ın hak yoluna getirme mücadelesini veren kişileri ve grupları cesaretlendiren tetikleyiciler haline gelmiş ve bunun sonucunda Avrupa sömürgeciliğine karşı Müslümanlar

tarafından verilmesi gereken cevap, cihadın anlamı ve yeniden tanımlanması konusunda yeni tartışmalar vücut bulmuştur.¹⁸ Takiben dinî reform ile siyasi eylemciliği birleştirmeye çalışan bazı İslam dini motivasyonlu örgütler radikalleşmeye başlayarak emperyalizme ve yozlaşmış Müslüman yöneticilere karşı cihat çağrılarında bulunmuş ve mücadelelerine bu şekilde devam etmişlerdir.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra sömürgeciliğin sona ermesi ve çoğu Müslüman devletin bağımsızlıklarını kazanmalarıyla, İslam dininde reform dürtüsü hız kazanmıştır. Fakat bu reformlara eşlik eden sosyal değişimler ve klasik İslami geleneğe yabancı olan “milliyetçilik”, “halkın egemenliği” ve “kadın hakları” gibi yeni fikirlerin eşzamanlı olarak tanıtımı geleneksel İslami yaşam tarzlarını bozmuş ve toplumlarda travmatik değişimlere neden olmuştur. İslam devleti kurmayı amaçlayan kesim tarafından özellikle milliyetçilik akımı, Müslüman ümmetini dil ve ırk olarak bölmeye çalışan en büyük düşman olarak algılanmış ve cahiliye olarak nitelendirilen bu akım ile savunucularına karşı cihat çağrıları yapılmıştır (Kepel, 2001:26-29).

Söz konusu çağrılar için özellikle modern dönem İslami reform düşünürlerinin düşünceleri, görüşleri, yorumları ve fikirleri kullanılmıştır. Bu düşünürlerden Hasan El-Benna ile Seyyid Kutub'un düşünce ve fikirlerini beyan ettikleri yazıları türlü platformlarda yayımlanarak, düşünceleri risalelerle ve ses kasetleriyle türlü şekillerde yayılarak, Müslüman dünyanın neredeyse her yerine dağıtılmıştır (Esposito, 2003:70).

Aşırılık yanlısı olsa da olmasa da şiddeti benimsese de dışlasa da birçok İslami örgüt bu kişilerin İslamiyet, devrim, cihat ve modern Batılı toplum üzerine düşüncelerinden etkilenmiş, onların işaret ettiği şekillerde tepkiler vermişlerdir. Bu kişilerin yüzlerce yıllık selefiyeci geleneğin parçaları olmalarına rağmen, İslam'ı modern hayat koşullarına hitap edebilen kapsamlı bir ideoloji olarak yeniden yorumlamaları, İslami inancın daha sonra yaygın bir biçimde kullanılmaya başlanan yeni uygulama biçimlerini ortaya çıkarmıştır. Onlar mevcut durum hakkında verdikleri tepkilerde kendilerinden önce gelenlere oranla daha modern oldukları için öğretilerinde modern bilim ile teknolojiyi de kullanarak İslami kaynakları modern dünyaya kafa tutmak için yeniden yorumlamışlar ve bunda da azımsanmayacak derecede başarılı olmuşlardır (Esposito, 2003:70-71).

2.2.1. Hasan El-Benna ve Görüşleri

Siyasal İslam'ın ilk düşünürü olduğu ifade edilen Hasan El-Benna'nın “din ile devletin ayrı olmaması gerektiği ve ülkeye karşı sorumluluğun ihmal

edilemeyecek kutsal bir mücadele olduğu fikri” (Scott, 2003:42); Mısır içindeki siyasi muhalefetinden Filistin’deki savaşta taraf olmasına kadar, Müslüman Kardeşler’in temel mihenk taşı olmuştur. Benna, sistemin içinde yer alarak eğitim ve propaganda yoluyla ahlaki ve siyasal reformları savunmak ve yerine getirmek amacıyla İsmailiye’de 1928 yılında Müslüman Kardeşler’i (İhvan-ı Müslimin) kurmuş; daha sonra çalışma alanları ve üye mevcudu genişleyince, örgüt merkezi Kahire’ye taşınmıştır. İsrail’in kurulmasından ve İngilizler’in Mısır’ı işgalinden sonra, Müslüman topraklarındaki emperyalist işgalcileri püskürtmenin bütün Müslümanların görevi olduğunu vurgulayan Benna bunun yanında İslami yönetimler kurulmasını engelleyen yöneticilere karşı çıkmanın da tüm Müslümanlara farz olduğunu söyleyerek, cihat anlayışının eğitim ve propagandadan daha aktif bir boyuta taşınması gerektiğini belirtmiştir (Güven, 2004:75).

Müslüman Kardeşler örgütü için “Tanrı sebebimiz, peygamber liderimiz, Kur’an anayasamız, cihat yolumuz, Tanrı uğruna ölmek ana amacımız” şeklinde bir slogan da yapılmıştır (Nedoroscik, 2002:50). Örgüt, hükümete olağanüstü durum ilan ettirip anayasayı askıya almasını sağlamak amacıyla çok sayıda siyasi eylem ve muhalefet hareketine katılmıştır. Özellikle 1945-1948 yılları arasında çok iyi planlanmış radikal eylemler yaparak milliyetçi ve solcu liderlere suikastlar düzenlemiş, İsrail’in kurulmasından sonra Yahudi işyerlerini hedef alan bombalı saldırılar yapmış, Eylül 1948’de Yahudi bölgesi Haret el-Yahud’a saldırarak 20’den fazla insanı öldürüp 60’a yakın insanı da yaralamıştır (Ali, 2002:134).

Benna, 18. yüzyıl selefiliğinden etkilenmiş olsa da geçmişe dönmeyip modern topluma tepki göstermiş ve laik Müslümanların Batı yönelimli görüşleriyle birlikte, yerleşik dinsel kurumların tutuculuğunu da eleştirmiştir. Ona göre İslami modernizm, İslam’ı Batılılaştırmak değil, kendi ruhunu kaybettirmeden Batılı standartlar ve çözümler ışığında yeniden şekillendirilmektir (Esposito, 2003:72). Onun karşı olduğu şey bilimsel ve teknolojik modernleşme değil, Batı’nın yaşam tarzına ve modernleşme adına direttiği İslam’ın gelenek ve göreneklerine uymayan uygulamaları olmuştur. Benna’ya göre cihat hem kişisel hem de cemaat olarak düşüncelerle ve eylemlerle İslami reform veya devrim için mücadele etmektir ki bu da toplumun ve dünyanın başarıyla İslamlaştırılmasının tek yoludur (Esposito, 2003:73).

2.2.2. Seyyid Kutub ve Görüşleri

1906 yılında Mısır’da doğmuş olan Seyyid Kutub, Batı tarzında modern bir eğitim alıp Mısır Eğitim Bakanlığında görev yapmış bir öğretmendir.

Kutub'un gerçek manasıyla İslami esaslara dayalı bir devletin kurulmasını amaçlayan yazıları ve faaliyetleri, iki yıllık bir görev için gönderildiği ABD'den Mısır'a dönüşünün ardından başlamıştır. Mısır'a döndükten birkaç yıl sonra da Müslüman Kardeşler'e katılmıştır. 1950'lerin ilk yarısında Mısır hükümetinin, İslamcı öğretilerle hareket eden Müslüman Kardeşler'i baskılama çabalarından ötürü örgüt hükümetle karşı karşıya gelmiştir. Bu mücadele içinde Kutub'un İslam devleti anlayışı sertleşerek seküler milliyetçi yönetimle uzlaşmayı reddeden fikirleri oluşmuştur. 23 Ekim 1954'te Müslüman Kardeşler'in bir üyesi tarafından dönemin başbakanı Cemal Abdünnasır'a yapılan başarısız suikast girişimine katıldığı iddiasıyla binlerce örgüt üyesiyle birlikte hapse atılan ve hapisanede işkenceye maruz kalan Kutub, yaşadıkları sonucunda daha da radikalleşmiştir (Zakaria, 2007:411).

Hapisteyken Müslüman Kardeşler üyesi 25 kişinin öldürüldüğü, 50'ye yakınının da yaralandığı bir katliama tanık olan Kutub, Mısır hükümetinin gayri İslami ve cahiliye dönemine ait olduğu ve yıkılması gerektiğine olan inancını arttırmıştır (Nedoroscik, 2002:54). Kutub, mevcut düzeni tamamen bozuk ve batıl olarak gördüğünden Benna'nın savunduğu gibi sistemin içinden müdahalelerle ıslah edilmesinin mümkün olamayacağını belirtmiş; Benna'nın mevcut sistemle sistemin içinde mücadeleyi öngören düşüncelerini, daha katı ve sert bir hale getirerek reddedici devrimci bir silahlanma çağrısına dönüştürmüştür (Taflioğlu, 2000:241). Benna'nın fikirleriyle Bakuninvari bir ayrışma içine giren Kutub, kendisinden hiçbir şey beklenmeyen bir siyasi sisteme taviz verilmemesini ve öncelikle kâfir olarak nitelendiği seküler milliyetçi devletin yıkılarak onun etkilerinden derhal kurtulmak gerektiğini savunmuştur (Kutub, 1980:92).

İbn Teymiyye gibi, Kutub da İslam toplumlarını keskin bir biçimde Allah'ın hükmüne uyanlar ve karşı olanlar gibi birbirine taban tabana zıt kamplara bölmüştür. İslam'ın egemen olmadığı ve şeriatın uygulanmadığı bir ülke dar-ül harptir¹⁹ ve böyle bir yerde İslam'dan söz edilemediği gibi İslami hayat tarzının olmadığı ve yasalarının uygulanmadığı bu yer kesinlikle dar-ül İslam olarak nitelendirilemez (Kutub, 1980:92). Ona göre İslam karşıtı yönetimlerin adaletsizliği ve baskısı ile Batı'nın ve hatta Doğu'nun sömürgeciliğine karşı İslam'ın savunulmasında ve Allah'ın emrettiği gibi bir İslam devleti kurulmasında, silahlı mücadele olarak cihat her Müslümanın yükümlülüğüdür ve cihada katılmayı reddeden Müslümanlar, Allah'ın düşmanları, tekfir edilmiş, savaşılmaları ve Allah'ın diğer düşmanlarıyla birlikte öldürülmesi gereken mürtedlerdir (Esposito, 2003:81). Kutub, cahiliye olarak belirttiği Mısır yönetimini ve Batı yanlısı laik eğilimli kişileri, gerçek inananların savaşıması ve ortadan kaldırılması gereken kitleler olarak

işaret etmiştir (Kutub, 1980:79). Kutub'un bu yaklaşımı, İbn Teymiyye'ye kadar uzanan fikirlerin bir sentezi olarak görülebilir.

3. Mısır ve El-Cihat Örgütü Örneğinin İncelenmesi

Siyasi ve kültürel olarak Ortadoğu ülkelerinin en modernlerinden biri olan Mısır, aynı zamanda hem İslami reformun hem de radikalizmin önde gittiği ülkelerden olmuştur. Mısır'daki din motivasyonlu radikal hareketler, 20. yüzyıl modernleşmecilerinden başlayarak Mısır toplumuna dehşet saçmış ve aşırılık yanlısı gruplara önderlik etmiştir. Mısır deneyimi, siyasi İslam'ın öncülerinden bugünkü ana çıkışına ve radikal uçlarına kadar her ögesinin yerini aldığı bir örneği sunmakta ve Ortadoğu'nun en gelişkin ülkelerinden birinin önemli ölçüde radikal şiddet deneyimi ve mağduriyeti bulunması çelişkinin yansıtmaktadır (Esposito, 2003:111).

Cemal Abdünnasır'dan sonra 1970 yılı itibariyle Mısır devletinin başına geçen Enver Sedat, selefinin izlediği siyasetten uzaklaşıp kendi yolunu ve siyasetini tanımlamak istediğinden, güçlü bir biçimde İslam'a başvurmuştur. Enver Sedat'ın İslami çevrelere yönelik ılımlı yaklaşımı yüzünden, 1970'lerin ortalarından itibaren, Abdünnasır'ın 1960'lı yıllarda Müslüman Kardeşler üzerinde kurduğu baskının sağladığı toplumsal huzur yok olmuştur. Müslüman Kardeşler'in ülkede yeniden belirmesiyle beraber, üniversitelerde yerini iyice sağlamlaştıran İslami Cemaat içinden Muhammed'in Gençleri (İslam Kurtuluş Örgütü), Tekfir ve Hicret, El-Cihat gibi şiddet ve radikal eylemlere dayalı cihatlarını ifade etmekten kaçınmayan yeni radikal gruplar ortaya çıkmıştır. Bu gruplar, Kutub'un radikal devrimci düşünceleri gereğince toplumu siyasi ve ekonomik olarak karıştırıp istikrarsızlaştırmak için şiddet kullanarak mevcut yönetimi yıkmaya çalışmışlardır. Ortaya çıkan örgütlere çekilen yeni üyeler arasında İslamcılar ve eski laiklerin yanı sıra işsiz genç kuşağın çoğunluğunun da dahil olduğu, başta Batılılaşmaya ve modernleşmeye inanmış ancak süren ekonomik gerileme nedeniyle daha sonra bu fikirden soğumuş kişiler de olmuştur (Nedoroscik, 2002:55).

İslami Cemaat ve diğer örgütlerle 1977 yılına kadar iyi giden ilişkiler, Tekfir ve Hicret adındaki örgütün ulemadan birini kaçırap iktidara kafa tutması ve daha sonra da rehineyi öldürmesi üzerine gerginleşmiş ve aynı yılın Ekim ayında Sedat'ın Kudüs'e gidip İsrail ile barış görüşmelerine başlamasıyla tamamen kopmuştur (Kapel, 2001:90). İsrail'le yapılan Camp David Anlaşması'ndan²⁰ sonra İslami kesimden gelen eleştiriler ve eylemler artınca ülke çapında sıkı tedbirlere başvuran yönetim daha önce desteklediği İslami Cemaat'ın üniversitelerde kurduğu öğrenci birliklerini feshederek bu grubun tüm mal varlığına el koymuş, bu gruptan doğan çeşitli örgütlerden 620 militanı

tutuklayarak bunlardan 454'ünü askerî mahkemede yargılayıp hapsedmiş, Muhammed'in Gençleri ile Tekfir ve Hicret örgütlerinin liderlerini de yargılayıp idam etmiştir (Esposito, 2003:113).

El-Cihat örgütü, 1970'lerin sonlarında Mısır Devlet Başkanı Enver Sedat ve yönetiminin icraatlarını eleştiren İslami kesime gitgide daha yoğun bir sertlikle karşılık vermeye başladığı ortamda kurulmuştur. Örgütün kurucusu ve teorisyeni Muhammed Farac'tır. Farac, "Al Farida al Gha'iba" (İhmal Edilmiş Görev) adlı kitabında, örgütün ideolojisini net bir şekilde ortaya koymuştur (Scott, 2003:46-49). Örgütün ideolojisinin ana hükümleri incelendiğinde kendisinden önceki İslami Reform düşünürlerinin görüşlerinden etkilendiği alanlar açıkça görülmektedir:

1. İslam'ın, ulema ve Müslümanların çoğu tarafından unutulmuş olan altıncı direği olan cihat, bir an önce başlamalı ve İslam dünyasının yeniden İslam'ın hak yoluna girmesi sağlanmalıdır (Selefilik'in genel ideolojisi yanında Teymiyye, Benna ve Kutub'un görüşlerinden de etkilendiği açıktır.),
2. İslam devletlerindeki yöneticiler İslam'ın gerektirdiği gibi hareket etmedikleri için dinden dönmüşlerdir ve dolayısıyla ceza olarak yaşam hakkı da olmak üzere tüm haklarını yitirmişlerdir (Teymiyye, Abdülvehhab ve özellikle Kutub'un görüşlerinden etkilendiği açıktır.),
3. Gerçek bir İslam devleti şiddete başvurmadan kurulamaz, dinden dönen yöneticiler ancak radikal müdahale ve militan cihatla yıkılabilir (Abdülvehhab ve özellikle Kutub'un görüşlerinden etkilendiği açıktır.),
4. Temelde iyi Müslümanların yaşadığı ancak kâfirlerin yönettiği Mısır'da Batılı hukuk yok edilerek yerine İslam hukuku yürürlüğe konulmalı ve silahlı bir devrimle sapkın yöneticilere karşı savaşılıp mevcut rejim yıkılmalıdır (Kutub'un görüşlerinden etkilendiği açıktır.),
5. Ülkede İslam yeniden hâkim kılınıp adil bir İslami devlet kurulmalıdır (Devrimci cihat düşüncesinin ortak görüşü budur.).

1981 yılının Eylül ayının başında, giderek artan hoşnutsuzluk ve muhalefetle karşılaşan Mısır yönetimi, kendisine karşı muhalefet yapan laik ve İslami tüm yayınları yasaklamış ve büyük bir insan avına girişerek içinde Müslüman Kardeşler üyelerinin yanı sıra Marksistler, Müslümanlar ve Kıptilerin de olduğu gazeteciler, yazarlar, profesörler ve diğer meslek erbabının da bulunduğu 1500'den fazla insanı tutuklamıştır (Esposito,

2003:115). Bu gelişmeler üzerine Farac ve arkadaşları, 1979'daki İran İslam Devrimi'nden de etkilenerek artık İslam devletini kurmanın zamanının geldiğini düşünmüşler ve 6 Ekim 1981'de Mısır Devlet Başkanı Enver Sedat'a suikast düzenleyerek onu öldürmüşlerdir (Mozaffari, 2005:38). Ancak bu olay sonucunda örnek alınan İran Devrimi'ndeki gibi İslamcı kesim, yoksul kent gençliği, esnaf kesimi ve orta sınıf laik aydınlar bir araya getirilemediğinden yani eylemciler kâfir olarak gördükleri iktidara karşı muhalefeti birleştiremediklerinden, beklenen kitle ayaklanması başlamamış ve yapılan tutuklamalarla hem El-Cihat hem de diğer İslami örgütler üzerine aşırı bir baskı uygulanmaya başlanmıştır (Kepel, 2001:93-94). Sedat'ın yerine iktidara gelen Hüsnü Mübarek ve yönetimi tarafından İslami gruplara uygulanan baskı neticesinde radikal hareketler kontrol altına alınmış, tutuklanan 302 kişiden içlerinde El-Cihat lideri Farac'ın ve El-Cihat ile İslami Cemaat örgütlerinin üst düzey yöneticilerinin de bulunduğu 23 kişi askerî mahkemede yargılanarak idam edilmiştir (Al-Jihad Al-Islami, 2008). Hapse atılan kişiler arasında daha sonra örgütün liderliğini devralacak olan Ayman El-Zevahiri de vardır.

1990'lı yılların başında El-Cihat yeniden toparlanmış ve mevcut rejimi ortadan kaldırıp yerine şeriatla yönetilen bir İslam devleti kurmak amacıyla, İslami Cemaat ile birlikte Mübarek yönetimine karşı da cihat ilan etmiştir. Bu çıkışın en önemli nedeni Afganistan'daki cihadın mücahitler tarafından Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB)'ne karşı kazanılmış bir zaferle son bulmasıdır. SSCB'ye karşı savaşan yabancıların büyük bir kısmını oluşturan Mısırlılar, savaş sona erince mücahit kimlikleri ve düşmana karşı kazandıkları zaferin verdiği özgüven ile Mısır'a dönerek katıldıkları El-Cihat ve İslami Cemaat örgütlerine yeni bir boyut getirmişler; Mısır'da İslami bir devlet kurmakla sınırlı olan gündemi, bir küresel cihat yürütme kararına dönüştürmüşlerdir (Mozaffari, 2005:39). 1990'ların başındaki gelişmeler ışığında El-Cihat örgütü, liderliğini El-Zevahiri'ye oranla daha ılımlı olan Abud Zamur'un yaptığı ve daha sonra Şeyh Ömer Abdurrahman'ın İslami Cemaat'ine dahil olacak bir kol ve liderliğini El-Zevahiri'nin yaptığı Fethin Öncüleri ya da İslami Cihat olarak adlandırılan diğer bir kol olmak üzere iki ayrı kola bölünmüştür (Keats, 2002).

Yaptıkları eylemlerde daha çok orta ve alt sınıf görevlileri, Kıptileri ve Batılı turistleri hedef alan İslami Cemaat'ten farklı olarak El-Cihat; düşman olarak nitelendirdiği Mısır yönetiminin devrilmesi için sinir sistemine zarar verilmesi gerektiğinden hareketle genellikle içinde bakanların bulunduğu üst düzey devlet yöneticilerini kendisine hedef olarak belirlemiş ve bunlara yönelik eylemlerde bulunmuştur.²¹ 1993 yılından sonra Mısır içinde

gerçekleştirilen büyük ölçekteki eylemlerin sorumlusu olarak El-Cihat değil Şeyh Ömer Abdurrahman'ın liderlik yaptığı İslami Cemaat örgütü görülmektedir (Al-Jihad, 2008). Çeşitli kaynaklar tarafından 1993 yılından sonra Afgan cihadı esnasında tanışıp yakın arkadaş olan Zevahiri ve Usame Bin Ladin'in beraber hareket etmeye başladıkları ve Zevahiri'nin 1996 yılında Afganistan'a Ladin'in yanına giderek Mısır yönetimine karşı cihadına oradan devam ettiği belirtilmektedir (Nedoroscik, 2002:62). Nitekim 1998 yılında El-Cihat ve El-Kaide birlikte "Yahudilere ve Haçlılara Karşı Cihat için Dünya İslam Cephesi"ni kurduklarını açıklamışlardır.

1998 yılından sonra El-Cihat, ana amacı olan Mısır yönetiminin yıkılıp yerine İslami bir devlet kurulmasını ve bunun için devrime Kahire'den başlanması gerektiği fikrinde değişikliğe gitmiştir. Bu noktada örgüt amaçlarını Dünya İslami Cephesi altında bir araya geldiği El-Kaide'nin amaçlarıyla birleştirerek önceliği İsrail ve Amerikan hedeflerine vermiş, gerçekleştirdiği eylemlerinde El-Kaide'ye yardım etmiştir (Mozaffari, 2005:40; Keats, 2002). Merkezi Mısır'ın Kahire şehrinde olan El-Cihat'ın Yemen, Afganistan, Pakistan, Suudi Arabistan, Sudan ve Batı Avrupa'nın çeşitli yerlerinde de hücreleri olduğu söylenmektedir (Al-Jihad Al-Islami, 2008). El-Cihat'ın 1993 yılından sonra gerçekleştirdiği büyük çaplı eylemler olarak 1995 yılında 17 kişinin ölümü, 60 kişinin yaralanmasıyla sonuçlanan Pakistan'daki Mısır Büyükelçiliği'nin intihar eylemcisi tarafından bombalanması ve 1998 yılında El-Kaide'yle beraber yapıldığı ileri sürülen, toplamda 224 kişinin ölümüyle sonuçlanan, Kenya ile Tanzanya'daki Amerikan Büyükelçiliklerinin bombalanması eylemleri gösterilebilir. 2001 yılının Haziran ayında El-Kaide ile birleşerek El-Kaide El-Cihat adını alan örgüt, El-Kaide ile birlikte gerçekleştirdikleri gerekçesiyle, 11 Eylül 2001 tarihindeki saldırıdan da sorumlu tutulmaktadır (Fletcher, 2008).

Mısır Arap Cumhuriyeti içindeki İslam dini motivasyonu ile hareket eden radikal gruplar, ülke üzerinde en çok etkiyi yaratan başat güç olmamakla birlikte, Mısır yönetimi tarafından üzerlerine uygulanan tüm baskılara rağmen ülkede günümüzde de varlıklarını sürdürmektedirler.

Sonuç

İslam dinindeki cihat kavramı konusunda Kur'an-ı Kerim'in emirlerine ve Hz. Muhammed'in sünnetine dair Müslümanların anlayışı zaman içinde değişmiştir. Buna ek olarak ulema tarafından kabul edilen genelgeçer bir cihat öğretisi de bulunmadığından, çağlar boyunca İslam dini motivasyonlu radikal hareketleri ve bunların uyguladıkları şiddeti meşrulaştırmayı amaçlayan "dini temel aldığını iddia eden düşünürler" tarafından devrimci yönüne vurgu

yapılıp kullanılan ana kavram “cihat” olmuştur. Cihat kavramının devrimci yönüne vurgu yapılırken kullanılan ana görüş ise Selefilikdir. Selefilik akımına mensup kişiler, çeşitli zamanlarda Allah’ın olmasını istediği durum ile insanların içinde bulunduğu durum arasında farklar olduğunu ileri sürerek Müslümanları daha inançlı olarak İslam’ı izlemeye ve toplumlarını düzeltecek reformları gerçekleştirmeye çağırmışlardır.

Cihat kavramına radikal bir boyut kazandırmak amacıyla olan din adamları ve “dini temel aldığı iddia eden düşünürler” tarafından kullanılan kavramlar ise ilk olarak İslam hukukçuları tarafından kullanılan “dar-ül harp” ve “dar-ül İslam” kavramları olmuştur. Yaşadıkları ülkeleri kendi istedikleri şekilde yönetilen bir İslam devleti olarak görmeyen radikal kesim, yaşadıkları dönemi Hz. Muhammed ve sahabesinin Mekke dönemine benzeterek içinde yaşadıkları ülkeyi dar-ül harp olarak görmüş ve dar-ül İslam haline getirene kadar cihat etmek gerektiğini belirterek bu yönde hareket etmişlerdir.

Tarihsel süreçte Müslüman toplumlar içinde baş gösteren siyasi, ekonomik ve toplumsal gerilemeler, selefilik akımından etkilenmiş reformist düşünürler tarafından, İslam’ın gösterdiği hak yoldan ayrılmanın sebepleri olarak görülmüş; içinde bulunulan durumdan kurtulmak için yenilenme ve arınma ile İslam’ın ilk zamanlarındaki bozulmamış öğretilerine geri dönülmesi gerektiği öne sürülmüştür. Devrimci cihat düşüncesi bu fikirler ışığında ortaya çıkmış ve her düşünürün üzerine yeni bir şeyler katmasıyla mevcut şekline kavuşmuştur.

Mısır örneğinde görüldüğü üzere El-Cihat örgütünün kurucusu olan Muhammed Farac’ın örgütün ideolojisi olarak belirttiği fikirlerde, Seyyid Kutub başta olmak üzere tüm İslami reform düşünürlerinin fikirlerinin yansımalarını görmek mümkündür. Devrimci cihat düşüncesi önceki düşünürlerin fikirleri temelinde gelişen bir düşünce olduğundan, bu durum son derece normaldir. Örgütün ideolojisi daha dikkatli incelendiğinde aslında belirtilen fikirlerin tümünün Kutub’un fikirlerinin yansımaları olduğu görülmektedir. Devrimci cihat düşüncesinin eylemde bulunma açısından ulaştığı son noktada, Kutub’un fikirlerinin kendisinden önceki düşünürlerin fikirlerinden daha etkili ve onlara göre daha baskın olduğu açıktır. Bunun sebebi, Kutub’un da kendisinden önceki düşünürlerin fikirlerinden etkilenmesi ve daha önceki fikirleri temel alarak kendi fikirlerini oluşturmasıdır. Dolayısıyla Kutub’un düşünceleri, kendisinden önce gelen tüm reformist düşünürlerin düşünceleri ile kendi sertlik yanlısı kişisel düşüncelerinin bir sentezi olarak nitelendirilebilir. Buradan hareketle devrimci cihat düşüncesinin “kümülatif” (birikimli, gittikçe içeriği artan) bir düşünce olduğu değerlendirilmektedir.

Kutub'un, temeli İbn Teymiyye'ye dayanan fikirlerinin yansımalarını, Müslüman olup da şeriatla yönetilmeyen ülkelerin yöneticilerini devirip yönetim sistemini şeriat olarak yenileme ve Müslümanları sömüren kâfir olarak görülen Batı'yı Müslüman topraklarından atma uğruna cihat çağrısında bulunan, günümüz dimağlarında da görmek mümkündür.²² Bu durum, günümüzdeki dinî motivasyonlu radikal örgütlerin de Kutub'un "reddedici bir silahlanma çağrısına dönüştürerek sertleştirdiği" devrimci cihat düşüncesinden etkilenecek eylemlerini düzenlediğini, yani eylemlerinin fikri temelinin Kutub'un devrimci cihat düşüncesine dayandığını gösteren net bir örnektir.

Çalışma, "durum ve koşullar-düşünce-söylem-eylem-yeni durum ve yeni koşullar..." döngüsünden hareketle Marks'ın diyalektik materyalizm teorisi açısından da bir nevi sınama olmuş ve teorinin geçerliliğini sürdürdüğü görülmüştür. Çünkü devrimci cihat düşüncesi ve düşüncenin radikal şekilleri, ortaya çıktıkları zaman itibariyle içinde bulunulan durum ve koşullar nedeniyle oluşmuş düşüncelerdir. Bu düşünceler daha sonra da radikal gruplar tarafından vücut buldurulan eylemlere neden olmuşlardır. Dolayısıyla içinde bulunulan durum düşüncüyü oluşturmuş, düşünce eyleme zemin hazırlamış, eylem sonucunda ortaya çıkan yeni durum ve koşullar da yeni düşünceleri teşvik etmiştir.

Bu çalışma bazı Batılı yazar ve düşünürlerin eserlerinde belirttiği gibi İslam dinindeki cihat kavramının radikal eylemlere yol açtığı fikrini doğrulayan nitelikte değil bu çıkarımın yanlış olduğunu gösteren nitelikte bir çalışmadır. Bunu açık bir şekilde gösterebilmek amacıyla çalışmada öncelikle İslam dinindeki cihat kavramının aslı olan "Kur'an-ı Kerim ile Hz. Muhammed'in sünnetinde belirtilen cihat kavramı" ana çıkış noktası olarak belirlenmiş ve kavramın birincil kaynaklarda ifade edilen "saf halî" olabildiğince ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Akabinde zaman içinde kavram üzerinde oluşturulan kümülatif radikalleşmeyi anlatabilmek için tarihsel süreç içerisinde İslami reform düşünürleri tarafından cihat kavramına getirilen yorumlar neticesinde ortaya çıkan "devrimci cihat kavramı" ele alınmıştır. Buradan hareketle "İslam dinindeki birtakım kavramların radikal eylemlere yol açtığı" gibi bir argümanla hareket edilebilmesi için öncelikle İslam dininin ve gerçek kaynakları olan Kur'an-ı Kerim ile Hz. Muhammed'in sünnetinin üzerinde yorum yapılabilecek kadar iyi bilinmesi ve İslamiyet'in ortaya çıkışından günümüze kadar geçen süreçte İslamiyet açısından yaşanan gelişmelere mutlak olarak hâkim olunması gerektiği bir kez daha ortaya çıkmıştır.

Kaynakça

- Akyol, T. (2000). *Hariciler ve Hizbullah: İslam Toplularında Terörün Kökleri*. İstanbul: Doğan Kitapçılık.
- Ali, T. (2002). *Fundamentalizmler Çatışması*. (Çev. A. Yılmaz) İstanbul: Everest Yayınları.
- Baker, R. W. (2003). Screening Islam: Terrorism, American Jihad and The New Islamists. *Arab Studies Quarterly*, 25(1), 33-56.
- Bar, S. (2004). The Religious Sources of Islamic Terrorism. *Policy Review*, (125). <https://www.hoover.org/research/religious-sources-islamic-terrorism> (Erişim Tarihi: 7 Nisan 2018).
- Barber, B. (2004). Beyond Jihad vs. McWorld. M. A. Genest (Ed.) *Conflict and Cooperation the Evolving Theories of International Relations* (2 b.). Belmont: Wadsworth/Thomson.
- Başeren, S. (2000). Terörizm: Kavramsal Bir Değerlendirme. Ü. Özdağ ve O. M. Öztürk (Ed). *Terörizm İncelemeleri*. Ankara: ASAM Yayınları, 1-15.
- Bin Laden's Fatwa (1996). Declaration of War against the Americans Occupying the Land of the Two Holy Places. *Al Quds Al Arabi* https://is.muni.cz/el/1423/jaro2010/MVZ203/OBL__AQ__Fatwa_1996.pdf (Erişim Tarihi: 18 Ocak 2018).
- Çaha, Ö. (2008). *Siyasi Düşüncelere Giriş*. İstanbul: Dem Yayınları.
- Chalk, P. (1999). The Evolving Dynamic of Terrorism in the 1990s. *Australian Journal of International Affairs*, 53(2), 151-167.
- Cooper, B. (2007). Jihadists and The War on Terrorism. *Intercollegiate Review*, 42(1). 27-36.
- Ebu Süleyman, A. (1985). *İslam'ın Uluslararası İlişkiler Kuramı*. (Çev. F. Kuru) İstanbul: İnsan Yayınları.
- Esposito, J. L. (2003). *Kutsal Olmayan Savaş/İslamcı Terör*. (Çev. N. Y. Yılmaz) İstanbul: Oğlak Yayıncılık.
- Fletcher, H. (2008). *Egyptian Islamic Jihad. Council on Foreign Relations*. http://www.cfr.org/publication/16376/egyptian_islamic_jihad.html (Erişim Tarihi: 21 Ocak 2009).
- Güven, V. F. (2004). Terörizm Olgusunda Dinin Yeri. *Stratejik Analiz*, 5(50).

- Haq, S. N. (2001). Revisiting the Question of Islam and Violence. *Dialog: A Journal of Theology*, 40(4), 302-305.
- James Martin Center for Nonproliferation Studies (2008). *Al-Jihad Al-Islami*. <http://cns.miis.edu/research/wtc01/aljihad.htm> (Erişim Tarihi: 24.12.2008).
- Karaman, H, Çağırıcı M., Dönmez, İ. K. ve Gümüş, S. (2020). *Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir Cilt 1* (7 b.). Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Karaman, H, Çağırıcı M., Dönmez, İ. K. ve Gümüş, S. (2020). *Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir Cilt 5* (7 b.). Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Keats, A. (2002, Eylül 17). In the Spotlight: Al-Jihad (Egyptian Islamic Jihad). *Center for Defense Information*. <http://www.cdi.org/terrorism/aljihad.cfm> (Erişim Tarihi: 24 Aralık 2008).
- Kepel, G. (2001). *Cihat: İslamcılığın Yükselişi ve Gerilemesi* (2 b.). (Çev. H. Bayrı) İstanbul: Doğan Kitapçılık.
- Kepel, G. (2003). The Origins and The Development of The Jihadist Movement: From Anti-Communism to Terrorism. *Asian Affairs*, 34(2). 91-108.
- Knapp, M. G. (2003). The Concept and Practice of Jihad in Islam. *Parameters*, 33(1). 82-94.
- Kur'an-ı Kerim Arapçası, Türkçe Okunuşu ve Anlamı (1982). İstanbul: Milliyet Yayınları.
- Kutub, S. (1980). *Yoldaki İşaretler*. (Çev. S. Uçan). İstanbul: Hicret Yayınları.
- Kutub, S. (1982). *İslam'da Sosyal Adalet* (2 b.). (Çev. M.B. Eryarsoy) İstanbul: Arslan Yayınları.
- Lewis, B. (2003). *İslamın Krizi* (2 b.). (Çev. A. Yılmaz) İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- Mozaffari, M. (2005). Bin Laden, Islamism and Terrorism. *Society*, 42(5). 34-42.
- Naval Postgraduate School. (2008). *Al-Jihad (AJ)*. <http://www.nps.edu/Library/Research/SubjectGuides/SpecialTopics/TerroristProfile/Current/AlJihad.html> (Erişim Tarihi: 5 Ocak 2009).

- Nedoroscik, J. A. (2002). Extremist Groups in Egypt. *Terrorism and Political Violence*, 14(2). 47-76.
- Özel, A. (2007). *İslam ve Terör*. İstanbul: Küre Yayınları.
- Scott, R. (2003). An Official Islamic Response to The Egyptian Al-Jihad Movement. *Journal of Political Ideologies*, 8(1). 39-61.
- Sezgin, Ö. (2008). *Marx, Kapital ve Diyalektik Materyalizm*. Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Sönmezoğlu, F. (1989). *Uluslararası Politika ve Dış Politika Analizi*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- T.C. Resmî Gazete. (1991). 3713 sayılı *Terörle Mücadele Kanunu*. Ankara: Başbakanlık Basımevi.
- Tafloğlu, S. (2000). İran, Silahlı İslami Hareketler ve Barış Süreci. Ü. Özdağ ve O. M. Öztürk (Ed) *Terörizm İncelemeleri*. Ankara: ASAM Yayınları.
- Türk Silahlı Kuvvetleri Genelkurmay Başkanlığı. (2001). *Anarşi, Terör ve Uluslar Arası Terörizm*. Ankara: Genelkurmay Basımevi.
- Zakaria, F. (2007). Why Do They Hate Us? R. J. Art ve R. Jervis (Ed.) *International Politics* (8 b.). New York: Pearson.

¹ Daha geniş tanım için bkz. 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu, 12 Nisan 1991 gün ve 20843 sayılı Resmî Gazete, Ankara, Başbakanlık Basımevi, s.125.

² Çeşitli tanımlar için bkz. Başeren, (2000), Chalk, (1999), Özel, (2007:15-23).

³ 1967'den itibaren Filistinliler'e yönelik olarak başlatılan şiddet ve terör eylemleri 1980ler'den sonra aşırı boyutlara ulaşmış; İsrail'in, kadın, hasta ve çocuk dinlemez aşırı saldırgan tavrı, başta Filistinliler ve Araplar olmak üzere aynı inancı paylaşan kesimlerde ciddi düzeyde inanç temelli öfkeye ve kan davası nitelikli bir tepkiye neden olmuştur (Güven, 2004:73).

⁴ Örnek olarak: "Terörizm, cihadın Batılılaşmaya ve Batılılaşmadaki Amerikan rolüne direnişinin hastalıklı halidir." (Barber, 2004:441).

⁵ Karl Marks'ın diyalektik materyalizm felsefesi ve yorumları için bkz. Çaha, (2008:151-153), Sezgin, (2008:62-63).

⁶ Analiz düzeyi ve analiz biriminin belirlenmesi için bkz. Sönmezoğlu, (1989:80-99).

⁷ Bakara Suresi 218. ayet, Ali İmran Suresi 142. ayet, Nisa Suresi 95. ayet, Maide Suresi 54. ayet, Furkan Suresi 52. ayet, Hac Suresi 39. ve 78. ayetler, Saff Suresi 11. ayet, Tahrim Suresi 9. ayet, Tevbe Suresi 41., 44., 73., 88. ve 91. ayetler bu ayetlere örnek olarak gösterilebilir.

⁸ Bakara Suresi'nin 190. ayetinde: "Sizle savaşanlarla Allah yolunda savaşın, aşırı gitmeyin zulüm etmeyin, şüphe yok ki Allah zulmedenleri sevmez" ve 192. ayetinde: "Vazgeçerlerse onları bağışlayın. Şüphesiz Allah bağışlar ve merhamet eder" denilmektedir (Kur'an-ı Kerim Arapçası, Türkçe Okunuşu ve Anlamı, 1982:11-13).

⁹ Hacc Suresi'nin 39. ve 40. ayetlerinde "Haksızlığa uğratarak kendilerine savaş açılan kimselerin karşı koyup savaşmasına izin verilmiştir. Allah onlara yardım etmeye kadirdir. Onlar haksız yere ve 'Rabbimiz Allah'tır' dediler diye yurtlarından çıkarılmışlardır." denilmektedir. (Kur'an-ı Kerim Arapçası, Türkçe Okunuşu ve Anlamı, 1982:26).

¹⁰ Bakara suresinin 194. ayeti buna güzel bir örnektir. Bu ayette; "Size kim tecavüz ederse tecavüz ettiği gibi ona saldırın" denilerek savaşta orantılı olunması gerektiği belirtilmiştir (Kur'an-ı Kerim Arapçası, Türkçe Okunuşu ve Anlamı, 1982:13).

¹¹ Bakara Suresi 256. ayetteki "Dinde zorlama yoktur..." ve Al-i İmran Suresi 110. ayetteki "Siz, insanlar için ortaya çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz. İyiliği emredersiniz, kötülükten alıkoyorsunuz ve Allah'a inanırsınız..." ifadeleri bu düşüncenin en güzel ifade edilmiş örnekleridir. (Karaman ve diğerleri, 2020: 651-652).

¹² Yöneticilerin hak, görev ve sorumlulukları, fethedilen yerlerdeki halkla ilişkilerin nasıl olması gerektiği gibi endişeler.

¹³ Fetih Suresi 17. ayette "Gözü görmeyene zorlama yoktur, topala zorlama yoktur, hastaya zorlama yoktur. Kim Allah ve resulünün sözlerini dinlerse onları, altından ırmaklar akan cennetlere sokar; kim de yüz çevirirse onu acı bir şekilde cezalandırır." denilmekte ve mazeretsiz olarak savaşa katılmamak hem hukukî ve dinî hem de ahlâkî bakımdan önemli bir ihlâl, itaatsizlik, günah ve suç olarak ifade edilmektedir (Karaman ve diğerleri, 2020:73).

¹⁴ Buna örnek olarak Seyyid Kutub'un şu ifadeleri gösterilebilir: "Gerek Müslümana göre ve gerekse antlaşmalı zimmi'ye göre İslam'ın egemenliği altında bulunmayan ve üzerinde onun şeriatının yürürlükte olmadığı her toprak parçası "Dar-ül Harb" dir. Doğum yeri de olsa, kan ve soyca bağlı da olsa, Müslüman böyle bir toprak parçasına karşı savaşır." (Kutub, 1980:97).

¹⁵ Daha ayrıntılı bilgi için bkz. Akyol (2000).

¹⁶ Bu bağlamda özellikle Bizans kültürünün ve Yunan felsefesinin İslam dini üzerinde önemli etkileri olmuştur (Ebu Süleyman, 1985:152-153; Haq, 2001: 304).

¹⁷ Bu fikrin yansıması Seyyid Kutub'un İslam devletini yönetecek kişilerle ilgili ifadelerinde net olarak görülmektedir: "...İslama göre Veliyy'ül Emre (emir sahibi, yönetici) yalnızca Allah'ın hâkimiyetini kabul etmesinden ve İslam Şeriatını uygulamasından ötürü itaat edilme hakkı doğar. Bundan veya öbüründen sapma gösterecek olursa ona itaat görevi ortadan kalkar ve emrinin uygulanması da gerekmez" (Kutub, 1982:151-152).

¹⁸ Bu tartışmaların örneklerinden birini Seyyid Kutub'ta görebiliriz. "...Doğu ve Batı Blokları arasındaki mücadelenin görülen şekli yapmacıktır... gerçek ve köklü mücadeleye gelince bu mücadele İslam ile Doğu ve Batı'daki iki blok arasındadır..." (Kutub, 1982:416).

¹⁹ "...ortada bir tek İslam yurdu vardır. Müslüman devletinin kurulmuş bulunduğu, Allah'ın şeriatının içinde yürürlükte tutulduğu, O'nun koyduğu ceza sisteminin uygulandığı ve içinde Müslümanların birbirlerini yakın saydığı bir İslam yurdu. Diğer yerler, Dar'ül-Harb'dir (savaş alanıdır)" (Kutub, 1980:92).

²⁰ 17 Eylül 1978'de imzalanan anlaşma sonucunda İsrail, Sina'dan çekilmiş ancak Batı Şeria'daki ve Gazze'deki Filistin topraklarının yanı sıra Golan Tepeleri'ndeki askerî işgali devam etmiştir. Mısır ise Sina Yarımadası'nı geri almanın yanında ABD'den büyük miktarda maddi yardım da sağlamıştır. Birçok Mısırlı Enver Sedat'ı, İsrail'le yaptığı bu barış anlaşması ile Mısır'ın menfaatlerini herşeyin önünde tutup hem Mısır'a hem de Araplara ihanet etmekle suçlamıştır (Scott,2003:40-41).

²¹ Örgüt, 1990 yılında Parlamento Başkanına, 1993 yılında İçişleri Bakanına ve Başbakanına, 1995 yılında da Devlet Başkanı Hüsnü Mübarek'e suikast girişiminde bulunmuştur (Mozaffari, 2005:39; Keats 2002).

²² Usame Bin Ladin, 23 Ağustos 1996'da genel olarak dünyanın her yerindeki, özel olarak da Arap yarımadasındaki Müslümanlara "İki Kutsal Mekânın Topraklarını İşgal Eden Amerikalılara Savaş İlanı" başlıklı mesajını yayımlamış ve bu cihat ilanı ile örgütün hedeflerini sırasıyla Amerikan askerlerini Arabistan yarımadasından kovmak, Suudi yönetimini yıkmak ve dünyadaki diğer devrimci Müslüman gruplara destek vermek olarak belirtmiştir (Bin Laden's Fatwa, 1996).